

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

תקצוב ציבורי - הבטים כלכליים ופוליטיים - 56058

תאריך עדכון אחרון 03-08-2016

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדע המדינה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר בצלאל (צלי) מוצפי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: bezalelm@huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ה' 16-17

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס מנתח את מעורבות הדרג הפוליטי בתכנון תקציב המדינה תוך התמקדות על תקציב הביטחון. במסגרת הקורס תבחנה מספר סוגיות: המדיניות הכלכלית של הממשלה ותהליך בנית תקציב המדינה. השחקנים המשתתפים בתהליך התכנון ואישור התקציב. מעורבות הממשלה בפעילות הכלכלית ועיוותים במערכת המשקית. מאבקי סמכויות בין הרשויות השונות בשני מעגלים של מוקדי כוח ואינטרסים: מעגל פנימי: מערכת היחסים בתוך מערכת הביטחון – דרג אזרחי מול דרג צבאי. מעגל חיצוני: יחסי הגומלין בין הדרג המקצועי לפוליטי ובין מוסדות המדינה – ממשלה, כנסת, מבקר המדינה, משרד האוצר. סוגיות בתחום המאבק על השכר בשירות הציבורי.

מטרות הקורס:

תהליך הכנת תקציב המדינה הוא תהליך כלכלי המשולב עם פוליטיקה. מטרות הקורס: להקנות כלים ולהבהיר מושגים כלכליים אשר אינם נמצאים בדרך כלל בידי תלמידים שאינם עוסקים בתחום. הקורס מיועד לתלמידי מדע המדינה אשר השפה הכלכלית אינה שגורה בפיהם ויאפשר להם להבין, לבחון ולנתח תהליך מורכב של בנית תקציב המדינה. הצגת מוקדי הכוח והאינטרסים השונים של השותפים. בחינת השאלות האם יש לדרג הפוליטי כלים להתמודד עם תכניות העבודה המוגשות ע"י הדרג המקצועי ומה מידת יכולתו לשנות תכנים ולקבוע עדיפויות בתכניות העבודה. השפעת הרכב האנשים במוקדי הכוח ויחסי הגומלין ביניהם על כוון וקצב השינויים בתקציב.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

התלמידים יכירו ויבינו את המונחים המקצועיים בהם משתמשים בעת הכנת התקציב והצגתו בפני הגורמים המאשרים. התלמידים יוכלו לבקר את הצעות התקציב המוגשות על ידי הממשלה. יוכלו לבקר את המוצר הסופי אל מול המדיניות המוצהרת. תהיה להם היכולת להעלות ספקות כלפי הצהרות הפוליטיקאים המשתתפים בתהליך והדרגים מקצועיים כמו "נערי האוצר", אל מול האינטרסים הסמויים של כל גוף. הבנת הפער בין הסמכויות הפורמליות של השותפים השונים לבין משקלם האמיתי במציאות.

דרישות נוכחות (%) :

מומלץ אך אין חובה

שיטת ההוראה בקורס: הקורס יכלול רקע תאורטי ואמפירי וייתחס לאירועים עכשוויים ואירועים

מהעבר, בהשתתפות פעילה של התלמידים.
כל שיעור יפתח בסקירת האירועים שקרו השבוע בהתאמה לחומר הנלמד בשיעור.
השקפים המוצגים יועברו לאתר הקורס לאחר סיום השיעור.
ציון הקורס יקבע על סמך בחינה. בבחינה ידרשו התלמידים לענות על החומר הנלמד בשיעור ועל קריאות החובה בחומר הביבליוגרפי. התלמידים ידרשו להביע גם את דעתם האישית ולהפגין יכולת חשיבה על סמך תוצרי הלימוד שהופקו מהקורס.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

תהליך התקצוב- מונחים בשימוש, הגורמים המשתתפים, ההשפעות הסמויות, בקורת על תפקודם.
המדיניות הכלכלית בבסיס הכנת התקציב.
הבעיות המרכזיות של המשק הישראלי.
דיון בשאלה האם התקציב המוצע מרפא את "מחלות" המשק?
תהליכי הפרטה.
תפקיד משרד האוצר בתהליך וכוחם של "נערי האוצר".
הדיונים בממשלה- תהליך קבלת ההחלטות דיוני התקציב בכנסת ובוטעדוניה
תקציב הביטחון- מאפיינים ייחודיים.
התפתחות תקציב הביטחון והגורמים המשפיעים על גודלו.
המאבקים הפנימיים במערכת הביטחון- דרג צבאי מול דרג אזרחי.
מאבקים חיצוניים, מערכת הביטחון מול- משרד האוצר, הכנסת, משרד מבקר המדינה.
המאבק על שכר משרתי הקבע - טקטיקות הננקטות על ידי הצדדים .

חומר חובה לקריאה:

רשימה לא סופית. צילום של הפרקים הרלוונטיים לבחינה, מתוך הספרים/מאמרים שברשימה, יופיע באתר הקורס
- אנטהובן א. וסמית ק., מחיר הביטחון, הוצאת מערכות, הוצאה לאור משרד הביטחון, 1974.
- הוועדה הציבורית המקצועית לבדיקה כוללת של שירות המדינה ושל גופים הנתמכים מתקציב המדינה, (דו"ח ועדת קוברסקי), 1989 .

- נחמיאס דוד, וקליין ערן, חוק ההסדרים: בין כלכלה לפוליטיקה, נייר עמדה, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 1999.
- דרי דוד ושרון עמנואל, כלכלה ופוליטיקה בתקציב המדינה, המכון הישראלי לדמוקרטיה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2000 .
מאמרים:

- אמנון נויבך- החיים עפ"י אגף תקציבים
- איתן בין אליהו- להגדיל את תקציב הביטחון
- יצחק בן ישראל- קיצוץ בתקציב הביטחון
- איילת ניר- להימנע ממדיניות קיצוצים מסמך
- אמנון ברזילי- הבזבזים בצה"ל
- יקיר פלסנר- קיצוץ בביטחון
- רון בן ישי- תקציב יש ביטחון אין

חומר לקריאה נוספת:

- אהרוני יאיר, הכלכלה הפוליטית בישראל, מכון אשכול, האוניברסיטה העברית, הוצאת עם עובד, 1991.
- אריאן אשר, פוליטיקה ומשטר בישראל, זמורה ביתן מוציאים לאור, ת"א, 1985.
- אריאן אשר, דוד נחמיאס ורות אמיר, משילות והרשות המבצעת בישראל, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2002.
- בן בסט אבי, ודהן מומי, מאזן הכוחות בתהליך התקצוב, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2006.
- ברקאי חיים, עלות הבטחון במבט רטרופקטיבי, סדרת מאמרי מחקר, מס' 115, המכון למחקר כלכלי בישראל ע"ש מוריס פאלק, ירושלים, 1980.
- גבאי יורם, כלכלה פוליטית, בין מראית עין למציאות כלכלית, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2009.
- גורדון שמואל, קשתו של פאריס - טכנולוגיה, דוקטרינה ובטחון ישראל, ספרית פועלים, ת"א, 1997.
- גרינברג יצחק, משרד הבטחון והמטה הכללי, הפולמוס בשאלת ניהול תקציב הבטחון 1948 - 1967, הוצאה לאור של משרד הבטחון, 1991.
- הורביץ ד' וליסק מ', מצוקות באוטופיה, עם עובד, תל אביב, 1990.
- וינברגר דוד, עצמה כלכלית ובטחון לאומי, הוצאת דביר, תל אביב, 1977.
- זוסמן פנחס, וטולקובסקי דן, מערכת הבטחון ותרומתה לקידמה הטכנולוגית, מכון ואן-ליר, ירושלים, 1973.
- יגיל לוי, מי שולט על הצבא? מכון אשכול, הוצאת מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים, 2010.
- יניב אבנר, פוליטיקה ואסטרטגיה בישראל, ספרית פועלים, 1994.
- לניר צבי, (עורך), בטחון וכלכלת ישראל בשנות השמונים, הוצאה לאור משהב"ט, 1985.
- מצפי בצלאל, היבטים כלכליים ופוליטיים בתכנון תקציב הבטחון בשנים 1974 - 1994, חיבור לשם קבלת דוקטור, האוניברסיטה העברית, 1998.
- נבנצאל י.א., פיקוח על המינהל הממשלתי: תפקידים של מוסדות ביקורת עליונים, עיונים בביקורת המדינה מס' 16, 1966.
- נבנצאל י.א., ביקורת מוסדות ציבור, המבקר הפנימי, חוברת 3, 1975.
- נחמיאס דוד, לקראת רפורמה מבנית במגזר הציבורי בישראל, נייר עמדה, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 1997.
- נחמיאס דוד, וגילה מנחם (עורכים), המדיניות הציבורית בישראל, המכון הישראלי לדמוקרטיה, ירושלים 1999.
- פוגל אהרון, התנור והחמאה, הוצאת כתר ירושלים, 2013.
- קבוצת המחקר הבוסטונית, מחיר ההגנה, ההוצאה לאור משהב"ט, ת"א, 1981.
- קובר אבי, וצבי עופר (עורכים), מחיר העוצמה, הוצאת מערכות, תל אביב, 1984.
- קוברסקי חיים, התפתחות תרבות השלטון בישראל, מתוך תרבות הניהול בישראל, אהרון שנער ועמוס ירקוני (עורכים), צ'ריקובר מוציאים לאור בע"מ, ת"א, 1994.
- שפרינצק א., איש הישר בעיניו - או לגליזם חברתי, ספרית הפועלים, ת"א, 1986.
- DESCH MICHAEL, CIVILIAN CONTROL OF THE MILITARY, THE JOHN HOPKINS UNIVERSITY PRESS, 1999.
- FINER SAMUEL, THE MAN ON HORSEBACK: THE ROLE OF THE MILITARY IN POLITICS. NEW BRANSWICK,NJ, 2002.
- KANTER, A., DEFENSE POLITICS: A BUDGETARY PRESPECTIVE, UNIVERSITY OF CHICAGO AND LONDON, 1979.
- McNAMARA R. S, THE ESSENCE OF SECURITY, HARPER & ROW , NEW - YORK,

1968.

- MINTZ ALEX, AND MICHAEL D. WARD, THE POLITICAL ECONOMY OF MILITARY SPENDING IN ISRAEL, AMERICAN POLITICAL SCIENCE REVIEW, NO. 83 (JUNE 1989).

- PERLMUTTER A., THE ISRAELI ARMY IN POLITICS, THE PERSISTENCE OF THE CIVILIAN OVER THE MILITARY.

- PERI YORAM, GENERALS IN THE CABINET ROOM, WASHINGTON DC: US INSTITUTE OF PEASE PRESS, 2006.

- PAGE EDUARD, THE ORIGINS OF POLICY, IN MICHAEL MORAN, MARTIN REIN AND ROBERT GOODIN (EDS.), THE OXFORD HANDBOOK OF PUBLIC POLICY, OXFORD UNIVERSITY PRESS, 2006.

- RIVLIN PAUL, THE BURDEN OF DEFENSE: THE CASE OF ISRAEL, SIPRI YEARBOOK, 1983.

- ROSEN, PUBLIC FINANCE, SEVENTH EDITION MCGRAW HILL, 2005.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %

הרצאה 0 %

השתתפות 0 %

הגשת עבודה 0 %

הגשת תרגילים 0 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

המרצה עוסק בתחום התקצוב באופן מעשי במשך כ- 40 שנה:

25 שנים ביחידת היועץ הכספי לרמטכ"ל/אגף תקציבים במשרד הביטחון.

15 שנים כסמנכ"ל ומנהל הכספים באוניברסיטה העברית.

ההוראה בקורס תשלב את הרקע התאורטי עם ניסיונו האישי של המרצה .